

Provincie
Limburg

1107-47

RICHTLIJNEN
VOOR HET MILIEUEFFECTRAPPORT
VOOR HET PLAN DEURNSCHE PEEL-MARIAPEEL

RICHTLIJNEN
VOOR HET MILIEUEFFECTRAPPORT
VOOR HET PLAN DEURNSCHE PEEL-MARIAPEEL

Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant
Gedeputeerde Staten van Limburg
7 november 2000

INHOUDSOPGAVE

1 INLEIDING

2 HOOFDPUNTEN VAN DE RICHTLIJNEN

3 BESTAANDE SITUATIE, AUTONOME ONTWIKKELING EN KNELPUNTEN

- 3.1 Algemeen
- 3.2 Water en bodem
- 3.3 Natuur
- 3.4 Landbouw
- 3.5 Recreatie
- 3.6 Landschap
- 3.7 Cultuurhistorie
- 3.8 Leefbaarheid

4 BELEID, BESLUITVORMING EN DOEL

- 4.1 Beleid en besluitvorming
- 4.2 Doelen

5 ALTERNATIEVEN

- 5.1 Algemeen
- 5.2 De ontwikkeling en beschrijving van alternatieven
- 5.3 Meest milieuvriendelijke alternatief

6 GEVOLGEN VOOR HET MILIEU

- 6.1 Algemeen
- 6.2 Water en bodem
- 6.3 Natuur
- 6.4 Landbouw
- 6.5 Recreatie
- 6.6 Landschap
- 6.7 Cultuurhistorie
- 6.8 Leefbaarheid

7 VERGELIJKING VAN ALTERNATIEVEN

8 LEEMTEN IN INFORMATIE

9 AANZET VOOR EEN EVALUATIEPROGRAMMA

10 VORM EN PRESENTATIE

11 SAMENVATTING VAN HET MER

BIJLAGE

Overzicht inspraakreacties en adviezen

1 INLEIDING

De Landinrichtingscommissie de Peelvenen wil een landinrichtingsplan opstellen voor een gebied op de grens van Limburg en Noord-Brabant. Het gaat om het noordelijk deel van de Peelvenen, het gebied in en rond de Deurnsche Peel en de Mariapeel met een oppervlakte van circa 6.000 ha. De plannen betreffen onder meer de ontwikkeling van natuur en bos op huidige landbouwgronden ter grootte van 1.178 ha.

Voor dit plan moet een milieueffectrapport (MER) worden opgesteld.

Mede namens het college van Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant treedt het college van Gedeputeerde Staten van Limburg op als coördinerend bevoegd gezag.

De MER-procedure ging van start met de kennisgeving van een startnotitie in de Staatscourant van 30 mei 2000.

Op 24 mei 2000 is voor belanghebbenden en belangstellenden een voorlichtingsavond gehouden.

Deze richtlijnen vormen het uitgangspunt voor het op te stellen MER. Het doel van de richtlijnen is om aan te geven welke informatie het MER moet bevatten om het milieubelang volwaardig in de besluitvorming mee te kunnen wegen.

Bij het opstellen van de richtlijnen zijn het advies van de Commissie voor de milieueffectrapportage en de inspraakreacties (bijlage 1) betrokken

2 HOOFDPUNTEN VAN DE RICHTLIJNEN

Bijzondere aandacht is nodig voor de volgende onderwerpen.

Concretisering doelen

In het MER moet duidelijk worden welke natuurdoeltypen op welke plaatsen worden nagestreefd en welke abiotische voorwaarden hiertoe moeten worden gerealiseerd. Tevens moet aangegeven worden in hoeverre behoud/versterking van cultuurhistorische waarden, naast natuur onderdeel uitmaakt van de hoofddoelstelling. Ook overige milieudoelen en de doelen voor recreatie, landbouw, landschap en leefbaarheid moeten zoveel mogelijk vertaald in concrete toetsingscriteria in het MER beschreven worden, met aandacht voor de samenhang tussen (conflicterende) doelen.

Voor zowel de doelen als overige zaken moet onderscheid gemaakt worden tussen het centrale deel van de herinrichting en de randen (deelgebieden), met het oog op de fasering van maatregelen.

Alternatieven

Een belangrijke vraag is hoe het realiseren van het gewenste natuurdoeltype in het centrale deel (hoogveen) in overeenstemming is te brengen met het gewenste behoud van het dorpsgezicht en de ontginningsstructuur (wijken, vaarten) en de leefbaarheid voor de bewoners van Griendsveen en Helenaveen. Alternatieven zullen vooral daarop betrekking moeten hebben. Verschillen tussen varianten kunnen betrekking hebben op het tempo en de mate van zekerheid van realisatie. Als voorbeeld kan dienen het omgaan met in de bodem opgehoopte nutriënten in relatie tot natuurontwikkeling: als het snel en zeker moet, is afgraven bijvoorbeeld nodig; als het trager mag met risico's is uitmijnen van de grond (door beheerslandbouw) mogelijk een optie. Aan de randen is het verweven van natuur/recreatie/landbouw-belangen het belangrijkste. Natuurontwikkeling kan de landbouw wellicht kansen bieden in de vorm van aanvullend of vervangend bedrijfsinkomen. Het geleidelijk overgaan in tijd en ruimte van landbouw via beheerslandbouw naar natuur kan uit recreatief oogpunt ook aantrekkelijk zijn.

Het Meest Milieuvriendelijke Alternatief (MMA) zou uit moeten gaan van het zo snel en zeker mogelijk realiseren van hoogveen in het centrale deel afgestemd op behoud of versterking van cultuurhistorische waarden. Dit vereist een optimalisatieslag. In § 5.3 worden verdere aandachtspunten voor het MMA gegeven.

Milieueffecten

In het MER moeten de milieueffecten zoveel mogelijk gekwantificeerd in beeld gebracht worden en afgezet tegen de vastgestelde concrete toetsingscriteria. Het centrale deel moet gedetailleerder behandeld worden, met accent op de effecten op de waterhuishouding en de doorwerking van deze effecten op natuur en cultuurhistorie.

3 BESTAANDE SITUATIE, AUTONOME ONTWIKKELING EN KNELPUNTEN

Artikel 7.10, lid 1, onder d van de Wm:

Een MER bevat ten minste: "een beschrijving van de bestaande toestand van het milieu, voorzover de voorgenomen activiteit of de beschreven alternatieven daarvoor gevolgen kunnen hebben, alsmede van de te verwachten ontwikkeling van dat milieu, indien de activiteit noch de alternatieven worden ondernomen."

3.1 Algemeen

De bestaande toestand van het milieu in het studiegebied en de autonome ontwikkeling hiervan, moeten worden beschreven als referentie voor de te verwachten milieueffecten van de herinrichting.

Het studiegebied omvat het plangebied en omliggende gebieden, voorzover daar effecten van de voorgenomen activiteit kunnen gaan optreden. Per milieuaspect (bodem, water, enz.) kan de omvang van het studiegebied verschillen.

Onder de autonome ontwikkeling wordt verstaan: de ontwikkeling van het milieu, zonder dat de herinrichting wordt gerealiseerd. Bij deze beschrijving moet het MER uitgaan van ontwikkelingen van de huidige activiteiten in het studiegebied en van reeds genomen of te nemen besluiten. Als niet zeker is of bepaalde ingrijpende activiteiten zullen doorgaan of niet, dan kunnen hiervoor verschillende scenario's worden gebruikt.

In dit kader moeten ook de bestaande knelpunten en de ontstaansgeschiedenis daarvan (bijvoorbeeld als gevolg van maatregelen in het recente verleden) goed in beeld worden gebracht. In relatie daarmee moet in het MER worden aangegeven voor welke bestaande en verwachte knelpunten het voornemen een oplossing moet bieden. Beschreven moet worden waar de huidige situatie strijdig is met beleidsdoelen zoals die voor het gebied zijn geformuleerd. Per deelgebied en per functie (natuur, landbouw, recreatie, landschap/bos en cultuurhistorie) moet worden aangegeven wat de belangrijkste knelpunten en kansen zijn in de huidige situatie en in de toekomst uitgaande van de autonome ontwikkelingen.

In de volgende paragrafen wordt aangegeven welke aspecten van de huidige toestand, autonome ontwikkelingen en knelpunten in het MER beschreven moeten worden, per deelgebied en voor de herinrichting als geheel.

3.2 Water en bodem

In het MER moet beschreven worden hoe de hydrologie van het gebied, in combinatie met bodemeigenschappen, bepalend is voor de potenties van natuur, landbouw en recreatie. Dit inzicht wordt geboden door een ruimtelijk beeld van:

- het actuele en verwachte grond- en oppervlaktewaterregiem;
- de kwel- en wegzijgingsintensiteit, de belangrijkste aanvoer- en afvoerstromen van water (volume en kwaliteit) en de (afname van de) verdroging, in bijzonder in relatie tot natuurgebieden;
- de belangrijkste bronnen van eutrofiëring binnen het gebied (waaronder N-depositie en de uitspoeling van fosfaat uit verzadigde bodems bij verhoging van de grondwaterstand);
- de waterkwaliteit in termen van voedselrijkdom en basenrijkdom;

- verspreiding van verontreinigingen in grond- en oppervlaktewater rond bodemverontreinigingslocaties (waaronder voormalige stortplaatsen);
- de diffuse bronnen waaronder de rioleringssituatie in het buitengebied.

3.3 Natuur

In het MER moeten de huidige natuurwaarden en de ecologische potentie van het studiegebied worden benoemd. Naast de natuurkern moet onder andere aandacht besteed worden aan de aanwezigheid van natuurwaarden in het huidige agrarisch gebied en de mate waarin deze waarden afhankelijk zijn van het huidige ruimtegebruik. De ecologische relaties tussen het landbouwgebied en de natuurgebieden moeten in het MER worden beschreven.

Natuurwaarden moeten expliciet worden aangegeven en soorten moeten met name genoemd te worden in verband met hun indicatieve betekenis.

Naast een beschrijving van de veranderingen in het (recente) verleden door ingrepen in de abiotische gesteldheid en in het voorkomen van minder algemene soorten (met name Rode Lijstsoorten), moeten aansluitend per deelgebied de nu actuele knelpunten worden aangegeven (wat staat een duurzame ontwikkeling van de huidige natuurwaarden in de weg?). De oorzaken van bedreiging of het onvoldoende benutten van de potenties moeten beschreven worden. De water- en nutriëntenhuishouding en de doorwerking daarvan op ecosystemen moet daarbij zeker aan bod komen. Ook de wijze van ontsluiting van gebieden voor recreatie en de participatie van de landbouw in natuurbeheer zijn van invloed op de natuurontwikkeling en moeten beschreven worden.

Tevens moeten de effecten op genoemde natuurcomponenten van (recent) vigerend beleid op een termijn van 10 tot 30 jaar worden geraamd. Bij deze beschrijving van autonome ontwikkeling moet ook rekening worden gehouden met de verwachte veranderingen in overige vormen van grondgebruik.

3.4 Landbouw

In het MER moeten de volgende punten worden uitgewerkt:

- wat is het huidige grondgebruik en wat zijn de verwachte ontwikkelingen daarin, onder andere als gevolg van algemene (mest)wetgeving, gebiedsspecifiek beleid en de reconstructie zandgronden?
- Geef de belangrijke knelpunten zoals ze door de landbouw ervaren worden (nat- en droogteschade?). Wat zijn de sterke en zwakke punten als landbouwgebied? Wat zijn de milieueffecten van de landbouw (nitraat- en fosfaatuitspoeling, ammoniakemissies, grondwateronttrekking)? Daarbij moet onderscheid worden gemaakt tussen de grondgebruikers (veehouders, tuinders) en de niet grondgebonden landbouw, zoals varkenshouders (in verband met ammoniakdepositie).
- Hoe is de interesse van de landbouw met betrekking tot agrarisch natuurbeheer?

3.5 Recreatie

In het MER moeten de volgende punten worden uitgewerkt:

- de huidige recreatiedruk en de gevolgen voor natuur en milieu moeten in beeld worden gebracht; het gaat hierbij om de verschillende recreatievormen die in het gebied voorkomen en de spreiding van deze activiteiten over het gebied;
- naast het feitelijk ruimtegebruik moeten ook de belevingsaspecten benoemd worden; de mogelijkheden van natuurbeleving, algemeen en specifiek;
- er moet speciale aandacht zijn voor de ontsluiting en toegankelijkheid van het gebied voor de verschillende recreatievormen; het aspect verkeersveiligheid moet hierbij in de beschouwing betrokken worden;
- de ligging en het functioneren van onverharde wegen voor recreatie en natuur, en recreatieroutes voor wandelen en fietsen en de aansluiting op de omliggende kernen moeten in beeld worden gebracht.

3.6 Landschap

In het MER moet een beschrijving worden gegeven van het bestaande landschap en de aanwezige boscomplexen. Een weergave op kaart verdient de voorkeur, met inbegrip van een kwalitatieve en kwantitatieve waardering, de mate van bescherming en de zekerheid van continuïteit

3.7 Cultuurhistorie

De aanwezigheid van cultuurhistorisch, archeologisch en aardkundig waardevolle objecten en patronen moet in beeld worden gebracht. Immers er is hier sprake van een bijzonder gebied: Helenaveen-Griendtsveen is het oudste voorbeeld van een planmatige particuliere veenontginning in Zuid-Nederland. Bijzondere aandacht verdient de betekenis van de in het gebied gelegen beschermde dorpsgezichten Griendtsveen en Helenaveen. Dit geldt ook voor het cultuurhistorisch waardevolle gebied de Driehonderd bunders (voormalig concessiegebied van de maatschappij Helenaveen). De cultuurhistorisch waardevolle zones in het gebied vormen onderdeel van het zgn. Belvédèregebied Helenaveen-Griendtsveen dat in de gelijknamige rijksnota is aangewezen als nationaal cultuurhistorisch parelgebied.

Grootschalige ingrepen in natuurontwikkeling kunnen (mogelijk ingrijpende) gevolgen hebben voor de aanwezige cultuurhistorische waarden.

De knelpunten door te verwachten autonome ontwikkelingen moeten expliciet worden aangegeven.

3.8 Leefbaarheid

Een belangrijk aspect is de leefbaarheid voor de bewoners en gebruikers van het gebied. Het gaat hierbij om de kwaliteit van het wonen, werken, verplaatsen en verblijven.

De volgende punten moeten voor zowel de huidige situatie als de autonome ontwikkeling in het MER worden beschreven:

- de kwaliteit van de aanwezige bebouwing;

- vrije tijdsbesteding in de directe omgeving, waaronder zwemmen en vissen (en de relevante waterkwaliteit);
- hinder en risico (insecten, botulisme, stank ook als gevolg van agrarische bedrijven);
- ontsluiting, mobiliteit en verkeersveiligheid;
- werkgelegenheid.

In het MER moet ook een goede beschrijving worden opgenomen van het mogelijk afbrokkelende voorzieningenniveau in de kleine kernen in het gebied. Voor de leefbaarheid is dit een belangrijk aspect.

4 BELEID, BESLUITVORMING EN DOEL

Artikel 7.10, lid 1, onder a van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van hetgeen met de voorgenomen activiteit wordt beoogd."*

Artikel 7.10, lid 1, onder c van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een aanduiding van de besluiten bij de voorbereiding waarvan het milieu-effectrapport wordt gemaakt, en een overzicht van de eerder genomen besluiten van bestuursorganen, die betrekking hebben op de voorgenomen activiteit en de beschreven alternatieven."*

4.1 Beleid en besluitvorming

De voorgenomen activiteit is feitelijk gestart met het 'Startdocument en Intentieverklaring Peelvenenproject' (juli 1996). Diverse betrokken partijen hebben in deze intentieverklaring aangegeven de knelpunten, die de streek en de overheden ervaren bij de beleidsuitvoering op het gebied van ruimte, water, milieu en economie, waar mogelijk sectoraal en waar nodig integraal aan te pakken. In het MER moeten de voor de herinrichting relevante beleidsvoornemens uit zowel nationale, provinciale als regionale plannen worden beschreven.

Aangegeven moet worden welke randvoorwaarden en uitgangspunten (ruimtelijke beperkingen, grenswaarden e.d.) gelden bij de voorgenomen herinrichting. Hierbij moet worden verwezen naar de beleidsnota's, plannen en wetten waarin deze zijn vastgelegd. Er moet worden ingegaan op eventuele strijdigheden tussen beleidsvoornemens en hoe hiermee wordt omgegaan. Aangegeven moet worden of er in of nabij het studiegebied gebieden liggen, die op grond van milieuaspecten een speciale status in het provinciale, nationale of internationale beleid hebben of krijgen en wat de consequenties hiervan zijn. In ieder geval zijn in het plangebied de Vogelrichtlijn, het Structuurschema Groene Ruimte en de rijksnota Belvédère relevant.

Het MER moet inzicht verschaffen in de mogelijke fasering van de landinrichting, in relatie tot de beschikbaarheid van grond en geld en de consequenties hiervan voor de realisatie van (natuur)doelen.

Het MER moet aangeven dat het is opgesteld bij het voorontwerpplan (VOP) ten behoeve van de vaststelling van het landinrichtingsplan door de provinciale besturen van Limburg en Noord-Brabant. Beschreven moet worden volgens welke procedure en welk tijdpad dit geschiedt en welke adviesorganen en instanties daarbij formeel en informeel zijn betrokken.

Tot slot moeten de besluiten worden aangegeven die in een later stadium nog moeten worden genomen om de voorgenomen herinrichting te realiseren (vastlegging in bestemmingsplannen, beheersmaatregelen en dergelijke), en moet aangegeven worden hoe de deelplannen (of uitvoeringsmodules) met inrichtingswerken worden verwezenlijkt en vastgesteld.

4.2 Doelen

Het is van belang de doelen van het herinrichtingsplan concreet en toetsbaar in het MER te formuleren, onder andere om te komen tot reële alternatieven.

De doelen volgen uit het spanningsveld tussen de huidige toestand en de autonome ontwikkeling enerzijds en het voorgenomen beleid anderzijds. Herinrichting moet er immers toe leiden dat de situatie in overeenstemming wordt gebracht met doelen in het beleid.

Uit de probleemstelling (knelpunten) en de beleidsdoelen moeten per deelgebied concrete doelen worden afgeleid voor de verschillende functies (natuur, landbouw, recreatie, landschap en cultuurhistorie) met criteria waaraan de alternatieven kunnen worden getoetst.

Voorzover bepalend voor het realiseren van genoemde functies moeten in het MER met name de doelen ten aanzien van milieukwaliteit worden aangegeven. In het MER moet in ieder geval duidelijk gemaakt worden:

- welke waterhuishoudkundige inrichting wordt nagestreefd;
- welke natuurdoeltypen per deelgebied worden nagestreefd in relatie tot de biotische omstandigheden en eventueel gewenste betrokkenheid van (voormalige) agrariërs bij natuurbeheer;
- welke streefwaarden worden gehanteerd voor de N- en P-belasting per deelgebied;
- waar intensieve en waar extensieve recreatie wordt nagestreefd. Hierbij moet onderscheid gemaakt worden naar aard (verblijfs-, dag-, waterrecreatie) en ontsluitingswijze;
- wat de landbouwdoelen zijn, met betrekking tot productieomstandigheden (met name waterhuishouding en verkaveling) en verbreding (neveninkomsten uit bijvoorbeeld natuurbeheer of recreatie);
- wat voor de verschillende deelgebieden de streefbeelden en doelen zijn het landschap en de bosgebieden;
- wat de doelen zijn ten aanzien van de cultuurhistorische waarden;
- wat de doelen zijn ten aanzien van de verschillende aspecten van leefbaarheid.

5 ALTERNATIEVEN

Artikel 7.10, lid 1, onder b van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van de voorgenomen activiteit en van de wijze waarop zij zal worden uitgevoerd, alsmede van de alternatieven daarvoor, die redelijkerwijs in beschouwing dienen te worden genomen, en de motivering van de keuze voor de in beschouwing genomen alternatieven."*

Artikel 7.10, lid 3 van de Wm:

"Tot de ingevolge het eerste lid, onder b, te beschrijven alternatieven behoort in ieder geval het alternatief waarbij de nadelige gevolgen voor het milieu worden voorkomen, dan wel, voorzover dat niet mogelijk is, deze met gebruikmaking van de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming van het milieu, zoveel mogelijk worden beperkt."

5.1 Algemeen

Het MER moet alternatieven voor de herinrichting beschrijven, passend bij de geformuleerde doelen. De keuze van de te beschrijven alternatieven moet worden gemotiveerd evenals de selectie van het voorkeursalternatief.

Voor het MER zijn vooral de milieuargumenten die bij deze keuze een rol spelen belangrijk. Voor onderlinge vergelijking moeten de milieueffecten van de alternatieven volgens dezelfde methode en met hetzelfde detailniveau worden beschreven.

Beschrijving van het meest milieuvriendelijke alternatief (MMA) is verplicht.

De alternatieven moeten worden beschreven voorzover deze gevolgen hebben voor het milieu. Het verdient aanbeveling om onderscheid te maken tussen de realisatiefase (inrichting/aanleg) en de gebruiksfase (gebruik en beheer).

Indien waarden (bijvoorbeeld natuurwaarden, bodemarchief of andere cultuurhistorische waarden) worden bedreigd, moet in het MER worden aangegeven welke preventieve, mitigerende en compenserende maatregelen worden getroffen.

5.2 De ontwikkeling en beschrijving van alternatieven

In het MER moet worden aangegeven welke ruimte de gestelde doelen en reeds genomen besluiten laten voor het ontwikkelen van alternatieven.

De ontwikkeling van een natuuralternatief en een cultuurhistorisch natuuralternatief (zoals vermeld in de startnotitie) vormt een prima basis. Verder kan gebruik gemaakt worden van varianten die voor de inrichting en het beheer van de verschillende gebieden mogelijk zijn. Er moet onderscheid gemaakt worden tussen het centrale deel van de herinrichting en de randen (deelgebieden).

Een belangrijke vraag is hoe het realiseren van het gewenste natuurdoeltype in het centrale deel (hoogveen) in overeenstemming is te brengen met het gewenste behoud van de beschermde dorpsgezichten en de cultuurhistorisch waardevolle ontginningsstructuur (wijken en vaarten) en de leefbaarheid voor bewoners van het gebied.

Verschillen tussen varianten kunnen betrekking hebben op het tempo en de mate van zekerheid van realisatie bij natuurontwikkeling. Als het snel en zeker moet is afgraven bijvoorbeeld nodig.

Als het trager kan met risico's is uitmijnen van de grond (door beheerslandbouw) mogelijk een optie. Aan de randen is het verweven van natuur/recreatie/landbouwbelangen het belangrijkste. Natuurontwikkeling kan de landbouw wellicht kansen bieden in de vorm van aanvullend of vervangend bedrijfsinkomen. Het geleidelijk overgaan van landbouw via beheerslandbouw naar natuur kan uit recreatief oogpunt ook aantrekkelijk zijn. Aan de randen kan het tempo van realisatie lager liggen dan in het centrale deel. Dit is een aandachtspunt bij het opstellen van varianten. In het MER moet voor elk alternatief beschreven worden op welke wijze knelpunten voor de verschillende deelgebieden en functies opgelost gaan worden bij de herinrichting.

Water en bodem

De hydrologische inrichting moet in de alternatieven duidelijk worden beschreven, evenals de uit te voeren (geo)hydrologische maatregelen en de daarmee gerealiseerde waterkwaliteit, waterbalans en peilfluctuaties.

Natuur

Per deelgebied moeten de aanleg en ontwikkeling van natuurgebieden beschreven worden. De wijze waarop hydrologische beïnvloedingszones tussen natuurgebieden en landbouwgebieden kunnen worden gerealiseerd, moet voor de verschillende alternatieven inzichtelijk gemaakt te worden.

Bij de inrichtingsvarianten is steeds het bereiken van natuurdoeltypen van voedselarme, natte, zure milieus aan de orde. Hierbij moet aangegeven worden in welke mate de abiotische randvoorwaarden voor deze natuurdoeltypen zullen worden gerealiseerd. Er moet daarbij rekening worden gehouden met effecten van klimaatsverandering en met de vaak lange (re)generatietijd van bepaalde levensgemeenschappen.

Landbouw

In het MER moet worden beschreven op welke wijze de herinrichting van de landbouwgebieden plaatsvindt (verkaveling, ontwatering, ontsluiting), en wat de mogelijkheden van grondgebruik zijn als gevolg van een aangepaste waterhuishouding. Als in het landinrichtingsplan een zonering van het grondgebruik wordt opgenomen dan is het belangrijk dat deze uit oogpunt van de verschillende doelen in de praktijk werkbaar is.

In het MER moet worden aangegeven waar en hoe eventueel noodzakelijke hydrologische beïnvloedingszones of speciale voorzieningen kunnen worden gerealiseerd.

Ook moet in het MER aan de orde komen of en hoe de landbouw ingeschakeld wordt bij het beheer van natuurgebieden en andere nieuwe activiteiten voortvloeiend uit de plannen (verbreding landbouw). In het MER zal duidelijk gemaakt moeten worden in hoeverre het alternatief bijdraagt aan een sociaal-economisch aanvaardbaar niveau van landbouwkundig gebruik. Aangetoond moet worden dat dit gebruik duurzaam is, in harmonie met natuur en landschap, aansluit bij de aard van de bevolking en rekening houdt met de gewenste recreatieve ontwikkelingen.

Recreatie

Aangegeven moet worden hoe de visie uitwerkt op de capaciteit van het gebied voor recreatie en toerisme. Het moet duidelijk worden welke natuur- en milieuwaarden van betekenis zijn voor de verschillende activiteiten op het gebied van recreatie en toerisme en hoe hiermee bij de inrichting moet worden omgegaan.

Ook moet worden aangegeven hoe de verkeersdruk gereguleerd kan worden, bijvoorbeeld door in de omgeving, en met name in en bij de kernen, opvangcapaciteit voor het autoverkeer te realiseren en wandel- en fietsroutes hierop aan te sluiten.

Cultuurhistorie

In de beschrijving van de alternatieven moet de situatie van het beschermde dorpsgezichten en de overige cultuurhistorische waarden (zoals de Driehonderd bunders) helder in beeld worden gebracht.

Aangegeven moet worden hoe de visie uitwerkt op de cultuurhistorische waarden. Het moet duidelijk worden hoe de aanwezige natuur- en cultuurwaarden elkaar wederzijds kunnen versterken en hoe hiermee bij de inrichting het beste kan worden omgegaan. Onder meer moet worden aangegeven hoe de hydrologische inrichting bij kan dragen aan het instandhouden van de cultuurhistorische waarden van het gebied.

Leefbaarheid

De aspecten die met leefbaarheid te maken hebben moeten in de beschrijving van de alternatieven duidelijk zijn.

5.3 Meest milieuvriendelijke alternatief

Het meest milieuvriendelijke alternatief (MMA) moet:

- uitgaan van de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming en/of verbetering van het milieu;
- binnen de competentie van de initiatiefnemer liggen.

Bij de ontwikkeling van het MMA moet worden gezocht naar een optimalisatie van het natuurdoel én het doel op cultuurhistorisch vlak.

Het natuurdoel is het zo snel mogelijk en met de grootst mogelijke zekerheid realiseren van een aaneengesloten hoogveengebied zoals bedoeld in de EHS (om die reden is het een strategisch groenproject) met een invulling van de randen die een maximale bescherming bieden van dit hoogveengebied (door middel van bijvoorbeeld bufferzones en beheersgebieden).

Daarnaast is het belangrijk dat aandacht wordt besteed aan voor het milieu gunstige maatregelen zoals verminderen van verkeersdruk, emissiebeperkingen, mogelijkheden om milieuvriendelijke vormen van recreatie te bevorderen, sanering van bodemverontreinigingen en rioleren van buitengebied.

6 GEVOLGEN VOOR HET MILIEU

Artikel 7.10, lid 1, onder e van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van de gevolgen voor het milieu, die de voorgenomen activiteit, onderscheidenlijk de alternatieven kunnen hebben, alsmede een motivering van de wijze waarop deze gevolgen zijn bepaald en beschreven."*

6.1 Algemeen

Bij de beschrijving van de milieugevolgen moeten de volgende algemene richtlijnen in acht te worden genomen:

- bij de beschrijving van de gevolgen voor het milieu moet, waar nodig, de ernst worden bepaald in termen van aard, omvang, reikwijdte, mitigeerbaarheid en compenseerbaarheid;
- per milieugevolg moet worden beschreven of het omkeerbaar is;
- bij onzekerheden over het wel of niet optreden van effecten moet een betrouwbaarheidsanalyse worden uitgevoerd of een 'worst case scenario' worden gebruikt;
- onzekerheden en onnauwkeurigheden in de voorspellingsmethoden en in gebruikte gegevens moeten worden vermeld;
- de manier waarop milieugevolgen zijn bepaald moet inzichtelijk en controleerbaar zijn door het opnemen van basisgegevens in bijlagen of expliciete verwijzing naar geraadpleegd achtergrondmateriaal. Bij verwijzingen moet kort aangegeven worden welke uitgangspunten bij het onderzoek zijn gehanteerd en tot welke resultaten dit heeft geleid;
- de effecten moeten zoveel mogelijk gekwantificeerd in beeld gebracht worden;
- daar waar gebruik wordt gemaakt van expert-judgement moet het voorzien worden van een redenering.

De effectbeschrijving moet zowel de absolute milieueffecten omvatten als inzicht verschaffen in het percentage doelbereik van de verschillende alternatieven. De effecten van fysieke ingrepen en verwachte beheersmaatregelen moeten hiertoe getoetst worden aan de geoperationaliseerde doelen van het project.

De effectbeschrijving moet ingevuld worden voor de aspecten water en bodem (§ 6.2), natuur (§ 6.3), landbouw (§ 6.4), recreatie (§ 6.5), landschap (§ 6.6), cultuurhistorie (§ 6.7) en leefbaarheid (§ 6.8).

6.2 Water en bodem

Voor de beschrijving van de effecten op het oppervlaktewater en grondwater verdienen de volgende aspecten de aandacht:

- de verandering in het grond- en oppervlaktewaterregiem;
- de verwachte verandering van de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater als gevolg van de voorgenomen maatregelen;
- het gedrag van fosfaat in verzadigde bodems bij peilverhoging.

De veranderingen in bodem en water moeten met name worden beschreven voor de gebieden die een functiewijziging ondergaan.

Dit om inzicht te verkrijgen in de vraag of de abiotische omstandigheden de gewenste natuurdoeltypen mogelijk maken. Het gebruik van goed kaartmateriaal is wenselijk.

6.3 Natuur

Ofschoon de voorgenomen ingrepen in het algemeen een grote verbetering in natuurkwaliteit beogen, is het van belang de (positieve en negatieve) effecten per deelgebied te beschouwen. De relatie met § 6.2 moet daarbij expliciet te worden aangegeven.

De effecten van de voorgenomen activiteiten voor de aanwezige organismen moeten bepaald worden: welke soorten verdwijnen, welke verschijnen, en op welke termijn. Daarbij moeten alle effecten van veranderende inrichting en ruimtegebruik worden betrokken (EHS verbindingszones, recreatieve ontsluiting, etc.).

6.4 Landbouw

Voor landbouwgebieden moeten de effecten van de landbouw op de natuur en de effecten van de natuurontwikkeling op de landbouw beschreven worden. Indien de emissie van N sterker terug moet dan nationaal wettelijk voorgeschreven in verband met de aanwezigheid van gevoelige natuur, dan moeten ook de gevolgen voor de niet-grondgebonden veehouderij in beeld worden gebracht. Tevens moet aangegeven worden in welke mate verlies van werkgelegenheid in de landbouw door inkrimping van het areaal landbouwgrond kan worden gecompenseerd door het inschakelen van (voormalige) agrariërs bij het beheer van natuurgebieden.

6.5 Recreatie

Beschreven moet worden wat de effecten zijn op de voor de recreatie van belang zijnde aspecten (zie ook § 3.5).

6.6 Landschap

De gevolgen van de herinrichting voor landschap moeten in het MER beschreven en zo mogelijk gevisualiseerd (bijvoorbeeld met behulp van fotomontages) en gekwantificeerd worden. Het gaat om effecten op de visueel-ruimtelijke en functioneel ruimtelijke structuur van het landschap.

6.7 Cultuurhistorie

Effecten op cultuurhistorie betreffen in de eerste plaats de mogelijke aantasting van de waarden van de beschermde dorpsgezichten en van de overige waardevolle gebieden. Daarnaast gaat het om de mogelijke aantasting van archeologische waarden door kwantitatieve en kwalitatieve achteruitgang van het bodemarchief. Historisch-geografische waarden kunnen ook beïnvloed worden, door aantasting van de herkenbaarheid van de landschappelijke opbouw en door aantasting van de afzonderlijke elementen (kanalen, kavelpatronen).

Het is van belang om onderscheid te maken in effecten op langere termijn en tijdelijke effecten (afstervende bomen) en het vervagen (verdwijnen) van cultuurhistorische elementen (percelering).

6.8 Leefbaarheid

De gevolgen van de herinrichting op de ontwikkeling van de leefbaarheid van het gebied moeten in het MER worden beschreven.

Onderscheid kan worden gemaakt in min of meer objectief meetbare effecten, zoals bijvoorbeeld werkgelegenheid, afname stankhinder en hinder door toename (recreatief) verkeer en meer subjectieve, zoals kwaliteit van de landschappelijke beleving van de bevolking en muggenoverlast.

Een belangrijk punt betreft de effecten op de kwaliteit van de bebouwing, die mogelijk beïnvloed wordt door veranderingen in de waterhuishouding.

7 VERGELIJKING VAN ALTERNATIEVEN

Artikel 7.10, lid 1, onder f van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een vergelijking van de ingevolge onderdeel d beschreven te verwachten ontwikkeling van het milieu met de beschreven gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit, alsmede met de beschreven gevolgen voor het milieu van elk der in beschouwing genomen alternatieven."*

De milieueffecten van de voorgenomen activiteit en de alternatieven moeten onderling én met de referentiesituatie (huidige toestand en autonome ontwikkeling) worden vergeleken. Doel van de vergelijking is inzicht te geven in de mate waarin de alternatieven verschillen. Er moet op gelet worden dat bij de optelling van deelaspecten tot totaalscores informatie over verschillen tussen alternatieven verloren gaat.

Vergelijking moet bij voorkeur op grond van kwantitatieve informatie plaatsvinden.

Bij de vergelijking moeten de doelstellingen en de grens- en streefwaarden van het milieubeleid worden betrokken. De beschreven effecten van de landinrichting moeten afgezet worden tegen de toetsingscriteria om de optredende effecten en het percentage doelbereik vast te stellen.

Hoewel dit geen verplicht deel van het MER uitmaakt, is het zinvol dat een indicatie wordt gegeven van de kosten van de verschillende alternatieven (inrichtingskosten en gekapitaliseerde toekomstige beheerskosten).

8 LEEMTEN IN INFORMATIE

Artikel 7.10, lid 1, onder g van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een overzicht van de leemten in de onder d en e bedoelde beschrijvingen [d.w.z. van de bestaande milieutoestand en autonome ontwikkeling daarvan, resp. van de milieueffecten] ten gevolge van het ontbreken van de benodigde gegevens."*

Het MER moet aangeven over welke milieuaspecten geen informatie kan worden opgenomen vanwege gebrek aan gegevens. Deze inventarisatie moet worden toegespitst op die milieuaspecten, die (vermoedelijk) in verdere besluitvorming een belangrijke rol spelen. Op die manier kan worden beoordeeld, wat de consequenties moeten zijn van het gebrek aan milieuinformatie.

Beschreven moet worden:

- welke onzekerheden zijn blijven bestaan en wat hiervan de reden is;
- in hoeverre op korte termijn zou kunnen worden voorzien in de leemten in informatie;
- hoe ernstig leemten en onzekerheden zijn voor het te nemen besluit;
- de consequenties die leemten en onzekerheden hebben voor het besluit.

9 AANZET VOOR EEN EVALUATIEPROGRAMMA

Artikel 7.39 van de Wm:

"Het bevoegd gezag dat een besluit heeft genomen, bij de voorbereiding waarvan een milieueffectrapport is gemaakt, onderzoekt de gevolgen van de betrokken activiteit voor het milieu, wanneer zij wordt ondernomen of nadat zij is ondernomen."

Bij het te nemen besluit door Gedeputeerde Staten van Limburg en Noord-Brabant moet worden aangegeven hoe en op welke termijn een evaluatieonderzoek verricht zal worden om de voorspelde effecten met de daadwerkelijk optredende effecten te kunnen vergelijken en zo nodig aanvullende maatregelen te treffen.

Het is zinvol dat hiertoe in het MER reeds een aanzet wordt gegeven tot een programma voor dit onderzoek, omdat er een sterke koppeling bestaat tussen onzekerheden in de gebruikte voorspellingsmethoden, de geconstateerde leemten in kennis en het te verrichten evaluatieonderzoek.

10 VORM EN PRESENTATIE

Bijzondere aandacht verdient de presentatie van de vergelijkende beoordeling van de alternatieven. De onderlinge vergelijking moet bij voorkeur worden gepresenteerd met behulp van tabellen, figuren en kaarten.

Het is in het algemeen zaak om:

- het MER zo beknopt mogelijk te houden, onder andere door achtergrondgegevens die conclusies, voorspellingen en keuzen onderbouwen) niet in de hoofdtekst zelf te vermelden, maar in een bijlage op te nemen;
- een verklarende woordenlijst, een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst bij het MER op te nemen;
- bij gebruik van kaarten recent kaartmateriaal te gebruiken, topografische namen goed leesbaar weer te geven en een duidelijke legenda erbij te voegen.

11 SAMENVATTING VAN HET MER

Artikel 7.10, lid 1, onder h van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een samenvatting die aan een algemeen publiek voldoende inzicht geeft voor de beoordeling van het milieu-effectrapport en van de daarin beschreven gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit en van de beschreven alternatieven."*

De samenvatting is het deel van het MER.

Het moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER. Daarbij moeten de belangrijkste zaken zijn weergegeven, zoals:

- de hoofdpunten voor de besluitvorming;
- de voorgenomen activiteit en de alternatieven;
- de belangrijkste effecten voor het milieu bij het uitvoeren van de voorgenomen activiteit en de alternatieven;
- de vergelijking van de alternatieven en de argumenten voor de selectie van het MMA en het voorkeursalternatief;
- belangrijke leemten in kennis.